

Programmi nimi	Tööturuprogramm (TT01)
Programmi eesmärk	Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötajad toetavad pikaajalist tööelus osalemist
Elluviimise periood	2018–2021
Peavastutaja	Sotsiaalministeerium (SoM)
Kaasvastutajad	Tööinspeksioon (TI), Riikliku Lepitaja Kantselei, Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus (Astangu KRK), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK), Eesti Töötukassa (TK)
Tulemusvaldkond	Tööturg (TT)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Tööhõive kõrge tase ning pikk ja kvaliteetne tööelu
Valdkonna arengukava	Heaolu arengukava 2016–2023 (HEA) ¹

Sissejuhatus

Tööturuprogramm on üks sotsiaalkaitse ja tööhõive tulemusvaldkondi ühendava heaolu arengukava 2016–2023 elluviimise ja eesmärkide saavutamise seotud programmidest, mis toetab otseselt arengukava esimese alaeesmärgi saavutamist.

Eesti on vananeva ja väheneva rahvaarvuga riik, kus samal ajal on pikenenud inimeste eluiga ja inimesed elavad kauem tervena. Need trendid tõstatavad küsimused – kuidas rahuldada majanduse ja tööturu vajadusi ning tagada ühtlasi inimeste heaolu kasv ja sotsiaalkaitse süsteemi jätkusuutlikkus. Rahvastiku vähenemine ja vananemine mõjutab tööhõive ja sotsiaalkaitse valdkondi peamiselt kolmel viisi.

Esiteks jääb tööturul vähemaks töökäsi, mis tähendab, et rohkem tähelepanu tuleb pöörata teguritele, mis aitavad kindlustada olemasoleva tööjõu osalemise tööturul, sealhulgas selle vastavuse tööturu vajadustele.

Teiseks tekitab rahvastiku vähenemine ja vananemine surve sotsiaalkindlustussüsteemi finantsilisele jätkusuutlikkusele, kuna tööealine elanikkond võrreldes pensioniealistega väheneb oluliselt. Kui 2014. aastal oli ühe pensioniealise inimese kohta ligi neli tööealist elanikku, siis näiteks 2040. aastaks on see suhe prognoosi kohaselt vähenenud kaheni. Pärast 2026. aastat, mil praeguse seisuga pole edasist pensioniea tõusu ette nähtud, suureneb pensionäride arv kiiresti. See tähendab tugevat survet pensionikindlustuse eelarvele ja pensioni suurusele.

Kolmandaks toob rahvastiku vananemine kaasa hoolduskoormuse ja kõrvalabi vajaduse kasvu, mistõttu on järjest rohkem vaja pakkuda inimestele toetavaid sotsiaalteenuseid.

Just nendele probleemidele keskenduvadki heaolu arengukavaga seotud programmid. Käesolev programm tegeleb inimeste tööelus osalemise toetamisega.

¹ Heaolu arengukava 2016–2023 <http://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>

Heaolu arengukava 2016–2023

Tööhõive kõrge tase ning pikk ja kvaliteetne tööelu

Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähendamine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus

Alaeesmärk 1: Tööjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist	Alaeesmärk 2: Inimeste majanduslik toimetulek on aktiveeriva, adekvaatse ja jätkusuutliku sotsiaalkaitse toel paranenud	Alaeesmärk 3: Inimeste võimalused iseseisvalt toime tulla, kogukonnas elada ning ühiskonnaelus osaleda on tänu efektiivsele õiguskaitsele ja kvaliteetsele kõrvalabile paranenud	Alaeesmärk 4: Naistel ja meestel on võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus kõigis ühiskonnaelu valdkondades
--	---	--	--

Tööturuprogrammi seos heaolu arengukava 2016–2023 programmidega:

- **Sotsiaalkindlustuse programm** käsitleb ühisosana kindlustushüvitiste miinimumsuuruseid ning vajadust viia sissetulekuta või väikese sissetulekuga isikutele makstavad toetused (töötutoetus, toimetulekutoetus, pensionäritoetus, vajaduspõhine peretoetus jne) ühtsetele alustele.
- **Hoolekande programmis** käsitletavad sotsiaalteenused on vajalikud uue töövõime toetamise süsteemi rakendamiseks, kuna võimaldavad inimestel vaatamata puudele või hoolduskoormusele igapäevaeluga toime tulla ning tööturul osaleda.
- **Soolise võrdõiguslikkuse programm** keskendub muu hulgas soolise segregatsiooni vähendamisele tööturul ning naiste ja meeste majandusliku sõltumatus toetamisele, sh soolise palgalõhe vähendamisele, mis seeläbi seondub tööelu kvaliteedi tagamise ja üldiselt inimeste tööelus osalemise toetamisega.

Tööturuprogrammi seos teiste arengukavadega:

- **Laste ja perede arengukava 2012–2020** käsitleb vanemahüvitise maksmise korda ja lapsehoidu, mis on otseses seoses töö- ja pereelu ühildamise ning paindlike töövormide teemadega.
- **Lõimuv Eesti 2020** käsitleb eesti keelest erineva emakeelega tööeliste elanikele võimaluste tagamist täiendada oma teadmisi ja oskusi konkurentsivõimeliseks osalemiseks tööturul ning nende tööhõivevõime parandamist.
- **Elukestva õppe strateegia 2020** käsitleb ühisosana võrdse ligipääsu tagamist haridusele, sh puudega inimestele, ning tegevusi erivajadusega noorte liikumiseks kutseõppesse ja kutseõppest tööturule, mis on seotud uue töövõime toetamise süsteemi rakendamisega, samuti kvalifitseeritud tööjõu tagamise, karjääriteenuste ning täiskasvanute koolituse ja ümberõppe teemasid.
- **Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020** üheks alaeesmärgiks on elu-, õpi- ja töökeskkonnast tulenevate terviseriskide vähendamine, millel on otsene seos tööelu kvaliteedi tagamisega ja töötingimuste parandamisega.
- **Siseturvalisuse arengukava 2015–2020** üheks eesmärgiks on tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika. Tööturuprogramm panustab selle saavutamisse rahvusvahelise kaitse saanud inimestele tööturule suundumiseks vajalike teenuste pakkumise kaudu.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk: *töajõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist*

Indikaator		Tegelik tase	2018	2019	2020	2021
Töajõus osalemise määr 15–64-aastaste seas, % ² <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti töajõu uuring</i>	Mehed	81,1% (2016. a)	81,3%	81,4%	81,5%	81,5%
	Naised	73,1% (2016. a)	73,3%	73,4%	73,5%	73,5%
	Kokku	77,1% (2016. a)	77,3%	77,4%	77,5%	77,5%

Programmi rahastamiskava

Programm (P) / Meede (M)	Eelarve jaotus	2018 eelarve	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve
P 1. Tööturuprogramm	tulud	229 796 000	253 377 000	276 486 000	224 086 000
P 1. Tööturuprogramm	kulud	495 619 000	569 974 000	627 819 000	607 740 000
P 1. Tööturuprogramm	investeeringud	40 000	35 000		
P 1. Tööturuprogramm	mitterahalised kulud	47 000	33 000	23 000	23 000
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamise ja hoidmine	kulud	495 619 000	569 974 000	627 819 000	607 740 000
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamise ja hoidmine	investeeringud	40 000	35 000		
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamise ja hoidmine	mitterahalised kulud	47 000	33 000	23 000	23 000

Programmi tuludest on kõige suurem (ca 80%) töötuskindlustusmaks Rahandusministeeriumilt 183 000 000 eurot, mis kajastatakse esimest aastat Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas seoses tegevuspõhisele eelarvele üleminekul.

Välisvahendite (ESF) ja nendega seotud kaasfinantseerimise tulu 2018. aastal on kokku 46 526 000 eurot. Suuremad summad jaotuvad töövõime hindamise ja toetamise (37 102 000 eurot) ning aktiivsete tööturuteenuste osutamise ja hüvitiste maksmise (8 016 000) tegevuste vahel.

Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse majandustegevusest laekuva tulu prognoos on 148 000 eurot ning Haapsalu Kutsehariduskeskusest laekuv kohamaks 57 000 eurot. Trahve ja sunnirahasid on planeeritud Tööinspeksioonile vastavalt 54 000 eurot ja 11 000 eurot.

Teenuste maksumus kujuneb teenuse osutamisega seotud otsestest kuludest (nt inimestele suunatavatest toetustest või teenuskohtade ülalpidamisest) ja teenuse osutamisega seotud kaudsetest kuludest (teenust osutava asutuse personali ja majandamiskuludest). Struktuurivahenditest rahastatavate teenuste puhul on eraldi välja toodud see osa teenuse otsekulust, mida finantseeritakse struktuurivahenditest.

Investeeringute eelarve kajastatakse programmi, meetme ja tegevuse tasemel. Programmide teenuste hinnas sisaldub põhivara kulum. Teenuse hindades kajastatakse amortisatsioonikulu seetõttu, et kanda investeering kuluks soetatava põhivara kasuliku eluea jooksul. Põhivara kulum kajastatakse programmi, meetme ja tegevuse tasemel mitterahalistes kuludes.

² Mõõdik näitab töajõu osatähtsust tööealises rahvastikus ehk seda, kui suur osa rahvastikust on tööturul aktiivne. Töajõu moodustavad töötajad ja töötud. Töötud on need, kes on töötähtaegselt otsivad aktiivselt tööd ja on võimelised kahe nädala jooksul tööle asuma. Mõõdiku sihttaseme on võrreldes heaolu arengukavaga aastateks 2016–2023 korrigeeritud, arengukava viiakse muudatus koos selle 2016. a aruande menetlusega Vabariigi Valitsuses.

Olukorra lühianalüüs

Pärast majanduskriisi (2008–2010) on **tööturu olukorra näitajad alates 2011. aastast järjepidevalt paranenud**. 2016. aastal oli Eestis 15–74-aastaste seas hõivatuid 644 600, töötuid 46 700 ning mitteaktiivseid 290 800.³ **Tööjõus osalemise määr ja tööhõive määr on saavutanud rekordtaseme**. Tööjõus osalemise määr suurenes 2016. aastal 77,1%-ni (EL28-s 5. kohal) ja tööhõive määr 76,3%-ni (EL28-s 7. kohal). Üle 50-aastaste tööjõus osalemiselt on Eesti EL-i riikide seas esikohal ning vanemaealiste (55–64-a) hõive määralt 4. kohal. Vaatamata tööealise elanikkonna vähenemisele on hõivatute arv aasta-aastalt suurenenud. Juba teist aastat ületab 20–64-aastaste tööhõive määr aastaks 2020 seatud eesmärgi⁴ 76%. Lähiaastatel tuleb järjest rohkem tähelepanu pöörata vanemaealiste tööjõus osalemisele ning tööhõive määrale. Kuna nende osakaal rahvastikus suureneb, on saavutatud hõive taset raskem hoida. Üle 50-aastaste osakaal rahvastikus on 39% ning rahvastikuprognooosi kohaselt osakaalu suurenemine jätkub, ulatudes 2045. aastaks 43%-ni. Vananeva ja väheneva rahvastikuga olukorras on oluline, et tööturul kasutatakse ära kõigi inimeste potentsiaal.

Töötuse määr vähenes aastatel 2011–2015, kuid suurenes mõnevõrra taas 2016. aastal 6,8%-ni. Töötuse kasvu mõjutasid nii töövõimereformi rakendumine kui ka koondamised Ida-Virumaal, kus töötuse määr on teiste Eesti piirkondadega võrreldes ca kaks korda kõrgem (2016. aastal 13,5%). Samal ajal pikaajaline töötus vähenes 2016. aastal ja pikaajaliste töötute osatähtsus töötute seas vähenes 32%-ni (33% töötutest meestest ja 30% töötutest naistest on pikaajalised töötud), kuid on endiselt suur. Pikaajalise töötuse peamiseks põhjuseks võib pidada madalat kvalifikatsiooni. 2016. aastal puudus pikaajaliste töötute seas 39%-l naistest ja 22%-l meestest kutse-, ameti- või erialaharidus. Täiendavalt raskendab paljudel töölesaamist ebapiisav riigikeele oskus. 2016. aastal väitis 27% pikaajalistest töötutest, et nad ei oska eesti keelt.

Töötus kasvas 2016. aastal nii noorte kui vanemaealiste hulgas. Noorte töötuse määr suurenes pärast viit langusaastat 13,4%-ni. Noorte töölesaamist raskendavad vähene kogemus ja erialaste oskuste puudumine. 2016. aastal puudus 64%-l noortest töötutest kutse-, ameti- või erialaharidus ja 52%-l töötutest 15–24-aastastel meestest ja 54%-l naistest puudus varasem töökogemus. Alates 1. juunist 2017 testitakse noorte töötuse ennetamiseks alaealiste töötamise toetuse teenust, et motiveerida tööandjaid pakkuma noortele töötamise võimalusi koolivaheaegadel. Lisaks toetatakse palgatoetusega noorte esimese pikaajalise töökogemuse saamist ning vajaduse korral ka koolitamist. Vanemaealiste puhul on suurim probleem vananenud kvalifikatsioon ja vähenenud töövõime.

Viimase viie aasta jooksul on püsiva töövõimekaoga inimeste arv kasvanud 1,2 korda, olles 2016. aasta alguseks üle 109 600 inimese⁵. Püsivalt töövõimetud moodustasid 2016. aastal ligikaudu 8,3% Eesti kogurahvastikust ning 11,2% tööealisest elanikkonnast vanuses 15–74. Töövõimetutest naistest ja meestest töötas 2016. aastal vastavalt 50,1% ja 49,9%. Ka vähenenud töövõimega inimeste hulgas on probleemiks madal haridustase. Haridustasemelt on nende hulgas põhiharidusega mehi 31,2% ja naisi 17,8%, keskharidusega mehi 19,7% ja naisi 22,7% ning kõrgharidusega mehi 10,4% ja naisi 13,8%.

2016. aastal käivitus uus töövõime toetamise süsteem, mille eesmärk on vähenenud töövõimega inimeste varasemast aktiivsem ühiskonna- ja tööelus osalemine. Sotsiaalministeeriumi hinnangul oleks endise skeemi jätkudes 2021. aastaks töövõimetuspensionäride arv olnud ca 132 900 ja kulud töövõimetuspensionidele kasvanud ca 1,53 korda võrreldes 2016. aastaga.⁶

³ Statistikaameti tööjõu-uuringu andmetel.

⁴ Konkurentsivõime kavas "Eesti 2020" seatud eesmärk <https://riigikantselei.ee/et/konkurentsivoime-kava-eesti-2020>

⁵ Statistikaameti andmetel.

⁶ Töövõimereformi finantsmudeli arvutused, 2017. aasta kevadversioon, mudeli autor Rakendusuuringu Keskus Centar.

2016. aastal tehti uut töövõime hindamise metoodikat kasutades kokku 4613 töövõime hindamise otsust. Puuduv töövõime määrati 18%-l juhtudest, osaline töövõime 53%-l juhtudest, töövõime vähenemist ei tuvastatud 26%-l juhtudest. 2017. aasta esimeses kvartalis laekus üle 14 500 töövõime hindamise taotluse. Puuduv töövõime määrati 21%-l juhtudest, osaline töövõime 59%-l juhtudest, töövõime vähenemist ei tuvastatud 20%-l juhtudest.

2017. aasta jaanuaris suurenes registreeritud töötute arv võrreldes eelneva kuuga ligi 9%. Prognoosid näitavad, et töövõimereformi mõjul on 2017. aastal registreeritud töötute arv keskmiselt ligikaudu neljandiku võrra suurem kui eelnenud aastal. 2017. aasta I poolaastal rakendus Eesti Töötukassa vahendusel tööle 3503 vähenenud töövõimega inimest.

Tööealise elanikkonna vähenemine ja madal töötuse määr soodustavad tööjõupuuduse süvenemist. Tööjõupuudust suurendab ka ebapiisav kvalifikatsioon. 2016. aastal oli Eestis vanuserühmas 25–64 erialase hariduseta 204 700 inimest (kellest õppijaid oli 10 200 ja ilmselt eriala omandamine alles käsil) ehk 28,4% vanuserühmast. Majandusekspertide hinnangul on **kvalifitseeritud tööjõu puudus** Eesti üks kõige olulisem majandusarengut pärssiv tegur.⁷ Töötajate teadmised, oskused ja kogemused ei jõua tööandjate vajadustega kaasas käia. Alates 1. maist 2017 pakub Eesti Töötukassa koolitust, eesti keele koolitust ja ümberõpet töötavatele inimestele, mille eesmärk on täiend- ja ümberõppe kaudu ennetada töötust ja toetada majanduse struktuurimuudatusi. Sihiks on hõlbustada liikumist suuremat lisandväärtust pakkuvatele töökohtadele ning aidata tööd säilitada töötajail, kellel on suurem oht jääda töötuks.

Tööhõives osalemine sõltub olulisel määral **tööelu kvaliteedist**. Elanikkonna vähenemine ja vananemine sunnib enam tähelepanu pöörama töötaja tervisele ning tervise hoidmisele töökeskkonnas. Töövõime vähenemist ja tööga seotud tervisekahjustusi põhjustavad töökeskkonnas esinevad ohutegurid. Eesti tööelu uuringu⁸ andmetel puutub 88% töötajatest töökohal olulisel määral (25% tööajast) kokku mõne töökeskkonna ohuteguriga. 2015. aastal oli uuringule eelnenud aasta jooksul juhtunud tööõnnetus ligi 9% organisatsioonides ja 2,4% töötajatega. Lisaks hindab 15% töötajatest, et viimase 12 kuu jooksul on töö põhjustanud või süvendanud nende terviseprobleeme. Tööinspeksiooni andmetel registreeriti 2016. aastal 5081 tööõnnetust, sh raskeid tööõnnetusi 1019 ja surmaga lõppenud tööõnnetusi 26. Rasked tööõnnetused moodustavad ligi 20% kõikidest registreeritud tööõnnetustest.

Tööga seotud tervisekahjustused toovad kaasa töölt puudumise, mis on otsene kulu töötajale, tööandjale ja riigile. Eesti Haigekassa andmetel oli 2016. aastal iga päev tööõnnetuse tõttu haiguslehel ligi 600 tööga hõivatut ning ühe tööõnnetusega kaasnes keskmiselt 27,5 haiguspäeva. Tööga seotud tervisekahjustused takistavad töötajal pikka aega ja aktiivsena tööelus osalemist.

Elanikkonna vananemisest ja vähenemisest, sektoriaalsest tööjõupuudusest ning tehnoloogia arengust tingitud muutused tööturul tekitavad vajaduse kasutada mitmesuguseid töö tegemise vorme. Osapoolte erinevate soovide, vajaduste ja võimaluste tõttu tehakse tööd lisaks traditsioonilisele töösuhtele ka info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil mitmes paindlikus vormis. **Uutmoodi töötamise vormid** väljuvad reeglina tavapärase reguleeritud ja kaitstud töösuhte raamidest, millele on üles ehitatud kõik töötegija ja tööandja õigused ja kohustused, sotsiaalsüsteem ning töötaja tervise kaitse. Kehtiva reeglistikuga kokku sobimatud töö tegemise vormid moonutavad töö tegemise suhte tegelikku iseloomu, ei toeta paindlikke töö tegemise kokkuleppeid ja tingivad töö tegija kaitse vähenemise. Eestis on paindlike töövormide

⁷ Konjunktuuriinstituut, Konjunktuur nr 200. Eesti majanduse üldolukorda iseloomustav ülevaade, mis kätkeb lõppenud kvartali ja eelseisva 6 kuu prognoosi ning baseerub Eesti juhtivate majandusekspertide koondprognoosile.

⁸ [Eesti tööelu-uuring 2015](#). Tallinn: Sotsiaalministeeriumi toimetis nr 1/2017

kasutamine vähe levinud. Paindlike töövormide vajaduspõhine kasutamine võimaldaks suurendada tööhõivet, sealhulgas mitteaktiivse tööjõu arvelt.

Töö tegemise eri liikide ja töölepingu ebatüüpiliste vormide levik, huvide tasakaal töö tegemise suhtes osapoolte vahel ning suur mikroettevõtete osakaal ei soodusta **töötingimuste kollektiivset kujundamist** ega **tööturu osapoolte sotsiaaldialoogi**. Eestis on ametiühingusse kuuluvate töötajate osakaal, kollektiivlepingute sõlmimise aktiivsus ja töötajate kollektiivlepingutega kaetus väike. Töötajate kaasamine otsustusprotsessidesse jääb sageli formaalseks, mis võtab töötajatelt võimaluse mõjutada sisuliselt oma töötingimusi ja tööelu korraldamist ning nõrgestab tööturu osapoolte sotsiaaldialoogi.

Töötajatel ja tööandjatel on ka **vähene teadlikkus tööelu eri aspektidest**. Töötajad ja tööandjad ei ole piisavalt kursis tööalaste õiguste ja kohustuste ning õigusaktidest tulenevate nõuetega ega ka töö tegemise riskide ja võimalustega. Teadlikkus tööõigusest on keskmisest väiksem töötutel, muu emakeelega Eesti elanikel, madalama haridustaseme ja ametialase positsiooniga tööjõul, mistõttu võivad nende õigused tööturul olla vähem kaitstud. Vähene teadlikkus töötervishoiust ja tööohutusest ei toeta ka töötaja tervise hoidmist töökeskkonnas. Töötajate ja tööandjate teadlikkuse suurendamiseks nõustab Tööinspeksioon töötajaid ja tööandjaid töösuhete ja töökeskkonna teemadel. Töökeskkonna nõuete eesmärgipärasemaks muutmiseks, õigusselguse parandamiseks ja tööandjate halduskoormuse vähendamiseks valmistati 2017. aastal ette töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused.

Tööelu kvaliteedi tagamiseks on oluline ka **tõhus riiklik järelevalve**. Tööinspeksioon teeb riiklikku järelevalvet töötervishoidu, tööohutust ja töösuheteid sätestavate õigusaktide nõuete täitmise üle ning nõustab ja teavitab tööandjaid ja töötajaid töökeskkonna- ja töösuhetealaste rikkumiste tuvastamiseks, kõrvaldamiseks ja ärahoidmiseks.

Vaidluse kohtuväliseks lahendamiseks peab töösuhete osapooltel olema võimalik läbida **kvaliteetne töövaidluse lahendamise menetlus**. Individuaalseid töövaidlusi on võimalik lahendada töövaidluskomisjonis või kohtus. Individuaalse töövaidluse lahendamise menetluses on esinenud rida menetlusõiguslikke puudujääke, mis on takistanud töövaidluste kvaliteetset lahendamist. Riigikogu võttis 14.06.2017 vastu töövaidluse lahendamise seaduse, mis kõrvaldas need praktikas tõusetunud puudujäägid. Uus seadus, mis võimaldab töövaidlusi lahendada lihtsamalt, kiiremalt ja paindlikumalt, jõustus 2018. aasta 1. jaanuaril.

Meetmed

Meede 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine

Indikaator		Tegelik tase	2018	2019	2020	2021
Vanemas eas tööealiste inimeste (55–64-a) tööhõive määr, %⁹ <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	Mehed	63,5% (2016. a)	64,2%	64,5%	65,0%	65,3%
	Naised	66,4% (2016. a)	66,2%	66,5%	66,8%	67,0%
	Kokku	65,1% (2016. a)	65,3%	65,6%	66,0%	66,2%
Noorte töötuse määr 15–24-aastaste vanuserühmas, %¹⁰ <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	Mehed	15,8% (2016. a)	13,2%	12,6%	11,0%	11,0%
	Naised	10,6% (2016. a)	10,0%	9,5%	9,0%	9,0%
	Kokku	13,4% (2016. a)	11,6%	10,8%	10,0%	10,0%
Pikaajalise töötuse määr, %¹¹	Mehed	2,4% (2016. a)	3,0%	2,8%	2,6%	2,6%

⁹ Indikaator näitab tööga hõivatud inimeste osatähtsust 55–64-aastases rahvastikus.

¹⁰ Näitab töötute osatähtsust tööjõus 15–24-aastaste vanuserühmas.

¹¹ Pikaajalise töötuse määr näitab pikaajaliste töötute osatähtsust tööjõus (15–74-aastased). Pikaajalisteks töötuteks loetakse töötuid, kes on tööd otsinud 12 kuud või kauem.

<i>Allikas: Statistikaamet, Eesti sotsiaaluuring</i>	Naised	1,8% (2016. a)	2,4%	2,3%	2,3%	2,3%
	Kokku	2,1% (2016. a)	2,7%	2,6%	2,5%	2,5%
Tööhõive määr eesti ja teisest rahvusest elanike seas, %¹² <i>Allikas: Eesti tööjõu-uuring, Statistikaamet</i>	Eestlased	67,6% (2016. a)	67,2%	67,3%	67,3%	67,4%
	Teisest rahvusest elanikud	61,4% (2016. a)	61,5%	61,8%	62,1%	62,4%
Töötuse määrade erinevus kordades eesti ja teisest rahvusest elanike vahel¹³ <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring, SoM arvutused</i>		1,76 (2016. a)	1,6	1,6	1,5	1,5
16–64-aastaste vähenenud töövõimega inimeste tööhõive määr, %¹⁴ <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring, SoM arvutused</i>		51,5% (2016. a)	51,2%	51,3%	51,4%	51,5%
Tööõnnetustega seotud haiguspäevade arv ühe õnnetuse kohta, päevade arv¹⁵ <i>Allikas: Eesti Haigekassa aastaaruanne, Tööinspektsiooni register</i>		27,5 (2016. a)	26,3	26,2	26,1	26,0

Meetme rahastamiskava*

Meede (M) / Tegevus (T)	Eelarve jaotus	2018 eelarve	2019 eelarve	2020 eelarve	2021 eelarve
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine	kulud	495 619 000	569 974 000	627 819 000	607 740 000
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine	investeeringud	40 000	35 000		
M 1.1. Kõrge tööhõive taseme saavutamine ja hoidmine	mitterahalised kulud	47 000	33 000	23 000	23 000
T 1.1.1. Tööturupoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine	kulud	1 918 000	1 799 000	1 798 000	1 800 000
T 1.1.2 Aktiivsete tööturuteenuste	kulud	228 999 000	242 314 000	260 565 000	265 937 000
T 1.1.2 Aktiivsete tööturuteenuste	investeeringud	40 000	35 000		
T 1.1.3 Tööelu kvaliteedi tagamine	kulud	8 560 000	9 710 000	10 159 000	8 163 000
T 1.1.3 Tööelu kvaliteedi tagamine	mitterahalised kulud	40 000	29 000	23 000	23 000
T 1.1.4 Erivajadustega inimeste iseseisva toimetuleku ja tööalase tegevuse toetamine	kulud	2 239 000	2 258 000	2 278 000	2 296 000
T 1.1.4 Erivajadustega inimeste iseseisva toimetuleku ja tööalase tegevuse toetamine	mitterahalised kulud	7000	4000		
T 1.1.5 Töövõime hindamine ja toetamine	kulud	253 903 000	313 893 000	353 019 000	329 544 000

*Meetme rahastamiskava teenused ei sisalda investeeringute summat (bilansi kirjet), kuna teenused koosnevad kuludest (sh põhivara kulum).

Tööturuprogrammi teenuste hulgas ei kajastu tegevuse 1.1.2 (aktiivsete tööturuteenuste osutamine ja hüvitiste maksmine) alla kuuluv investeering summas 40 000 eurot, millega TEHIK arendab sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistrit (STAR).

Tegevus 1.1.1. Tööturupoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine

Tööturupoliitika kujundamine ja selle elluviimise korraldamine (SoM)

¹² Näitab tööga hõivatute osatähtsust rahvusesti 15–74-aastaste seas.

¹³ Näitab mitu korda on teisest rahvusest elanike töötuse määr kõrgem eesti rahvusest elanike töötuse määrast.

¹⁴ Näitab tööga hõivatute osatähtsust vähenenud töövõimega inimeste vastavas vanuserühmas. Vähenenud töövõimega inimesteks loetakse püsiva töövõimekaoga 10–100% ning osalise või puuduva töövõimega inimesi.

¹⁵ Näitab töökeskkonnapoliitika tulemuslikkust. Kui tööõnnetustega seotud haiguspäevade arv väheneb, viitab see raskete tööõnnetuste arvu vähenemisele ning kaudselt töökeskkonna paranemisele.

Teenuse sisuks on tööturupoliitika väljatöötamine ja ellurakendamine, et aidata kaasa tööelu kvaliteedi paranemisele ning toetada tööealise elanikkonna suurt tööga hõivatust ja tarviliku tööjõu olemasolu tööandjatele. See hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste ning rakendamise ettevalmistamist ja EL-i otsustusprotsessis osalemist, strateegiadokumentide väljatöötamist ja elluviimise hindamist tööturupoliitikat puudutavas, samuti huvigruppide teavitamist valdkonda puudutavatest algatustest ja otsustest ning nende kaasamist aruteludesse.

Tööhõive edendamiseks:

- analüüsitakse ja töötatakse välja tööturuteenuste pakett vanemaealiste (sh vanaduspensioniealiste) tööjõus ja tööhõives osalemise toetamiseks;
- analüüsitakse mitte-eestlastele tööhõives osalemist toetavaid tööturuteenuseid ja teenuste osutamist, vajaduse korral tõhustatakse nende osutamist ning testitakse uusi teenuseid;
- seiratakse noorte töötuse ennetamiseks ja tööhõive suurendamiseks suunatud teenuseid ja tegevusi ning vajaduse korral muudetakse või töötatakse välja eesmärkide saavutamiseks teenuste tingimusi või uusi teenuseid;
- kujundatakse tööturuteenused, et soodustada parema kvalifikatsiooniga inimeste liikumist suurema lisandväärtuse ja kasvava tööjõuvajadusega valdkondadesse ning kvalifikatsiooni täiendavate tööturuteenuste saamises osalemist;
- arendatakse välja tulemuslik ja tõhus karjääriteenuste pakkumise süsteem;
- vaadatakse üle tööturuteenuste ja -toetuste seadus, et laiendada tööturuteenuste osutamist töötavatele inimestele arvestades paindlike töösuhete ja uut moodi töötamise vormidega.

Lisaks arendatakse kestlikku ja aktiivset tööturul osalemist soodustavaid töötushüvitiste skeeme, sh analüüsitakse töötushüvitiste saamise tingimuste asjakohasust, hüvitiste suurust ja kestust ning vajaduse korral muudetakse analüüsist lähtuvalt töötushüvitiste saamise põhimõtteid.

Töövõime toetamise süsteemi tulemuslikuks elluviimiseks ja finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks:

- kujundatakse uued tööturuteenused, et toetada vähenenud töövõimega inimeste tööleasumist ja töökoha säilitamist;
- analüüsitakse vähenenud töövõimega inimestele osutatavate tööturuteenuste tulemuslikkust, efektiivsust ja mõju, vajaduse korral arendatakse või muudetakse teenuseid;
- analüüsitakse töövõime hindamise metoodika eesmärgipärasest toimimisest ja teiste riikide parima praktika näitel metoodika arendusvajadust ning vajaduse korral muudetakse ja täiendatakse metoodikat;
- analüüsitakse, kuidas ja kui tulemuslikult toimub sihtrühma kaasamine ja teavitamine ning tööandjate toetamine vähenenud töövõimega inimeste töölevõtmisel; kus on kitsaskohad ning milliseid parendusmeetmeid tuleks rakendada;
- analüüsitakse, kas töövõime hindamise ja otsuste menetlemisega seotud protsessid toimivad sujuvalt ning vajaduse korral esitatakse ettepanekud protsessi optimeerimiseks;
- 2020. aasta alguses tehakse uue töövõime toetamise süsteemi meetmete rakendamise koondanalüüs, et seniste tulemuste ja teadmiste põhjal koostada meetmete edasine rakendamise plaan ja rahastamise kava.

Tööelu kvaliteedi tagamiseks, sh töötajate töötingimuste parandamiseks:

- analüüsitakse töösuhte raamistikku ning muudetakse see töötegijate ja ettevõtete majanduslikke ja sotsiaalseid vajadusi ja uusi võimalusi arvestavaks;
- muudetakse töökeskkonda kujundav raamistik muutuvat tööturu olukorda ja uusi töökeskkonna riske arvestavaks;
- kaasajastatakse töötingimuste kollektiivset kujundamist reguleerivat normistikku;

- arendatakse töövaidluste lahendamise menetlust töövaidluskomisjonis ning rakendatakse kaasajastatud töövaidluste lahendamise õigusraamistikku;
- analüüsitakse olemasolevaid tööelu käsitlevaid e-rakendusi, nende eesmärgi, funktsionaalsust ja otstarbekust ning arendatakse välja tööelu osapoolte vajadusi arvestav infotehnoloogiline terviklahendus.

Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 1 902 000 eurot.

Õppes osalemist toetavate teenuste arendamine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on anda Sotsiaalministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ning SA Innovele infot poliitika kujundamiseks ja tegevuste elluviimiseks kutsesobivuse hindamise, karjäärinõustamise, õppimisvõimaluste arendamise, tugiteenuste kavandamise ja lõpetanute töölerakendamise valdkonnas ning toetada õppeasutusi erivajadusega inimeste õppetöö korraldamisel. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 16 000 eurot.

Tegevus 1.1.2. Aktiivsete tööturuteenuste osutamine ja hüvitiste maksmine

Tööpoliitika jaguneb kaheks – aktiivseks ja passiivseks. **Aktiivse tööpoliitika** põhimõtte seisneb töötuse ennetamises ning inimeste võimestamises ja tööandjate toetamises, et inimesed kiiresti tööle liiguksid või kestlikult tööhõives püsiksid. **Passiivse tööpoliitika** mõtte on kompenseerida inimestele tööotsingute ajaks kaotatud sissetulek, et inimesed ei satuks töö kaotamisel vaesusesse ja tagada piisav motivatsioon sobiva töö leidmiseks.

Aktiivsete tööturuteenuste osutamise ja hüvitiste maksmise eesmärk on saavutada tööealise elanikkonna võimalikult kõrge tööhõive tase, tagada tarvilik tööjõu olemasolu tööandjatele ning ennetada töötust ja tööturult väljalangemist. Selleks pakutakse teenuseid nii töötutele, tööotsijatele, töötavatele inimestele kui tööandjatele. Hüvitisi makstakse töötutele ja töötajale koondamise korral, et kompenseerida neile tööotsingute ajaks osaliselt kaotatud sissetulek ja et inimesed ei satuks töö kaotamisel vaesusesse ega loobuks töö otsimisest.

Teenuste osutamist ja hüvitiste maksmist reguleerivad tööturuteenuste ja -toetuste seadus ning töötuskindlustuse seadus. Valdkonna poliitikakujundamisel on juhtiv roll Sotsiaalministeeriumil. Aktiivsete tööturuteenuste osutamine ja hüvitiste maksmine on korraldatud peamiselt Eesti Töötukassa kaudu, kuid teenuste osutamiseks saavad avatud taotlusvoorudest toetust taotleda ka erasektori organisatsioonid.

Töötuna arvel olijate eest erijuhtudel riigi poolt sotsiaalmaksu maksmine (SoM)

Sotsiaalmaksuseaduse § 6 alusel maksab riik erijuhtudel sotsiaalmaksu töötuna arvele võetud isikute eest. Kulu suureneb sotsiaalmaksu kuumäärat tõusu ja saajate arvu kasvu tõttu. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 22 777 000 eurot.

Töötutoetuse maksmine (SoM)

Ministeerium maksab sihtotstarbelist eraldist Eesti Töötukassale. Töötukassa maksab töötutoetust isikule, kes on töötukassas töötuna arvel ning kes on töötuna arvele võtmisele eelnenud 12 kuu jooksul töötanud vähemalt 180 päeva või on saanud töötuskindlustushüvitist vähem kui 270 päeva. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 12 228 000 eurot.

Tööturuteenuste osutamine, tööturutoetuste ja hüvitiste maksmine (SoM)

Eesti Töötukassale edasiantav töötuskindlustusmaks, millest vastavalt töötuskindlustuse seadusele kantakse vahendeid töötuskindlustushüvitiste sihtfondi, koondamise ja tööandja maksejõuetuse puhul makstavate hüvitiste sihtfondi ning tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitali. Sihtfondidest makstakse töötuskindlustushüvitist ning koondamise ja tööandja maksejõuetuse korral makstavat hüvitist. Sihtkapitali vahendeid kasutatakse aktiivsete tööturuteenuste osutamiseks ja tööturutoetuste (välja arvatud töötutoetus) maksmiseks. Teenuseks on planeeritud

2018. aastal 186 018 000 eurot, mis sisaldab lisaks töötuskindlustusmaksetele ka 3 018 000 eurot riigieelarvelist eraldist aktiivseteks tööturuteenusteks.

Karjäärinõustamise kättesaadavuse suurendamine (SoM, elluviija Eesti Töötukassa)

Pakutakse karjääriinfot ja -nõustamist töötavatele ja mitteaktiivsetele ning inimestele, kellel ei ole õigust karjäärinõustamisele tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel. Teenuse raames nõustatakse inimest töö, kutse või haridustee valikul, töö otsimisel, karjääri ja tööelu kujundamisel. Karjäärinõustaja aitab inimesel end paremini tundma õppida, kohaneda muutustega ning teha läbimõeldud valikuid ja otsuseid. Lisaks hindavad karjäärinõustajad töötavate inimeste koolitusvajadust töötukassa toetusel tasemeõppes või tööalasel täienduskoolitusel osalemiseks. Samuti toimub teenuse raames karjääriteenuste arendamine, mille eesmärk on tagada karjääriteenuste osutamise ühtlane kvaliteet kõigile töötukassa kliendigruppidele ning vajalike meetodiliste materjalide olemasolu, arvestades muu hulgas uut sihtrühma (töötavad ja mitteaktiivsed inimesed). Teenust rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondi (edaspidi ESF) toetuse andmise tingimuste (edaspidi TAT) „Karjäärinõustamise kättesaadavuse suurendamine“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 831 000 eurot.

Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks (SoM, elluviija Eesti Töötukassa)

Teenusega suurendatakse tööturuteenust saavate isikute tööalaseid võimalusi ja tööhõives osalemist, sealhulgas:

- noorte töötuse ennetamine ja vähendamine ning noorte tööalase teadlikkuse suurendamine;
- vanaduspensioniealiste tööhõive suurendamine;
- inimeste valmisoleku suurendamine võtta vastu töökoht Eestis elukohast kaugemal;
- rahvusvahelise kaitse saajate tööhõive suurendamine.

Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 3 867 000 eurot.

Tööturuteenuste laiendamine uutele sihtrühmadele ja uute tööturuteenuste pakkumine (SoM)

Toetatakse avatud taotlusvoorude kaudu projekte, mille eesmärk on pakkuda tööturuteenuseid väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele (nt noortele, pikka aega tööturul eemal olnud inimestele ja madala või puuduva kvalifikatsiooniga inimestele). Toetatakse teenuste osutamist lähtuvalt sihtrühma tööle asumise takistustest. Toetuse andmise tulemusel on tööle rakendunud vähemalt 30% projektides osalenutest. Teenust rahastatakse ESF-i avatud taotlusvoorudest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 2 789 000 eurot.

Noortegarantii tugisüsteemi väljaarendamine (SoM)

Luuakse noortegarantii tugisüsteem, eesmärgiga suurendada mitteaktiivsete 16–26-aastaste noorte tööturul osalemist ja tööalaseid võimalusi. Meede võimaldab KOV-idel välja selgitada enda piirkonnas elavad 16–26-aastased abivajavad noored ning pakkuda neile tööturul osalemiseks ja tööalaste võimaluste suurendamiseks vajalikku tuge. Eesmärk on tuua noored püsivalt tagasi haridusse ja tööellu, kasutades selleks juba olemasolevaid riiklikke ja KOV-i teenuseid. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Noortegarantii tugisüsteemi arendamine ja testimine“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 163 000 eurot.

Ida-Virumaa õli- ja keemiatööstuse suurkoondamistega seotud tööturuteenuste osutamine (SoM, elluviija Eesti Töötukassa)

Ida-Virumaa õli- ja keemiatööstuse suurkoondamiste raames koondatud inimestele tööturuteenuste osutamine ja toetuste maksmine. Teenuste ja toetuste eesmärk on koondatud inimeste tööle rakendumine. Teenuseid ja toetusi rahastatakse aastatel 2016–2018 Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 326 000 eurot.

Tegevus 1.1.3. Tööelu kvaliteedi tagamine

Tööelu kvaliteeti mõjutavad töötaja töökeskkond ja töötingimused, tööturu osapoolte teadlikkus töösuhetest ja ohutu töökeskkonna loomise võimalustest. **Tööelu kvaliteedi tagamiseks** on oluline luua töötaja vajadusi arvestavad töötingimused, suurendada tööturu osapoolte teadlikkust nende õigustest ja kohustustest ning tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest. Valdkonna poliitika kujundamisel on juhtiv roll Sotsiaalministeeriumil. Tööinspeksioon teeb töösuhete ja töökeskkonna üle järelevalvet ning nõustab töösuhete ja töökeskkonna rakenduslikes küsimustes. Tööelus tekkinud erimeelsuste lahendamiseks on töötajatel ja tööandjatel võimalus pöörduda töövaidluskomisjoni poole. Kollektiivsete töötülide ennetamise ja lahenduste pakkumisega töötüli osapooltele tegeleb riiklik lepitaja.

Nõustamisteenuse osutamine (TI)

Nõustamisteenuse eesmärk on aidata töösuhete pooltel käituda töösuhetes teadlikult kooskõlas töösuheteid ning töötervishoidu ja tööohutust reguleerivate õigusaktide ja hea usu põhimõttega, soodustada töösuhetes õiguskaualekat käitumist ning seeläbi vältida õigusaktide rikkumist, tervisekahjustusi ja töövaidlusi. Lisaks on eesmärk tööealiste töötajate töövõime säilitamine ja parandamine, sh tööandja toetamine töökeskkonna edendamisel, vähenenud töövõimega inimeste tööturul osalemise suurendamine ja varase pensionile jäämise ärahoidmine. Teenuse kuluks on 2018. aastal planeeritud 242 000 eurot.

Töövõimet hoidva ja säästva töökeskkonna arendamine (TI)

Teenusega viiakse ellu tegevusi tööandjate ja töötajate teadlikkuse suurendamiseks töövõime hoidmise ja säilitamise võimalustest. Teavitus-, nõustamis-, koolitus- ja kaasamistevõimude kaudu toetatakse tööandjaid töökeskkonna edendamisel. Viiakse ellu Tööinspeksiooni teenistujate arendamise ja koolitamise tegevusi, mis toetavad Tööinspeksiooni institutsionaalse suutlikkuse parandamist ja võimekuse suurendamist. Teenuse eelarve 2018. aastal on 890 000 eurot, millest 705 000 eurot tuleb ESF-i TAT „Töövõimet hoidva ja säästva töökeskkonna arendamine“ vahenditest.

Tööandjaid ja töötajaid toetavad tegevused töötingimuste edendamiseks (SoM)

Sotsiaalministeerium viib ellu teavitustegevusi töötajate ja tööandjate teadlikkuse suurendamiseks töötingimustest ja tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest. Arendatakse tööelu käsitlevaid infotehnoloogilisi lahendusi, et parandada tööelu puudutava teabe edastamist, vahendamist, töötlemist ja kättesaadavust. Samuti viiakse ellu tegevusi teadmispõhise tööpoliitika kujundamise ja rakendamise eelduste arendamiseks. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 272 000 eurot.

Riikliku järelevalve tegemine (TI)

Tööinspektorid ja tööinspektor-juristid teevad järelevalvet töötervishoiu ja tööohutuse ning töösuhete valdkonnas vastavalt koostatud järelevalve plaanile. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 1 491 000 eurot.

Töövaidluste lahendamine (TI)

Töövaidluste lahendamine toimub töövaidluskomisjonis. Töövaidluskomisjon lahendab tööandja ja töötaja töösuhetes tekkinud vaidlust esitatud nõude raames. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 799 000 eurot.

Töötüli lepituse läbiviimine ja kollektiivsete töösuhete alase nõustamise pakkumine (Riikliku Lepitaja Kantselei)

Kollektiivsete töötülide ennetamine ja lahenduste pakkumine töötüli osapooltele. Riikliku Lepitaja Kantselei 2018. aasta eelarve on 122 000 eurot.

Lisapuhkuse hüvitise maksmine vähenenud töövõimega inimestele (SKA)

Töölepingu seaduse § 57 kohaselt on osalise või puuduva töövõimega töötaja iga-aastane puhkus 35 kalendripäeva. Töölepingu seaduse § 66 alusel hüvitatakse osalise ja puuduva töövõimega töötaja põhipuhkuse 28 kalendripäeva ületava puhkuseosa (7 kalendripäeva) eest makstav puhkusetasu. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 3 824 000 eurot.

Lisapuhkuse hüvitise maksmine alaealistele (SKA)

Töölepingu seaduse § 56 kohaselt on alaealise töötaja iga-aastane puhkus 35 kalendripäeva. Töölepingu seaduse § 66 alusel hüvitatakse alaealise töötaja põhipuhkuse 28 kalendripäeva ületava puhkuseosa (7 kalendripäeva) eest makstav puhkusetasu. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 62 000 eurot.

Tasustatud lisapuhkepäevad puudega isiku töötavale pereliikmele (SKA)

Teenuse näol on tegemist uue hoolduspuhkuse skeemiga, mille eesmärk on muuta puhkused sügava puudega täisealist pereliiget hooldavatele inimestele paremini kättesaadavaks. Töölepingu seaduse alusel kehtestatakse kuni 5-päevane lisapuhkus töötavale inimesele, kes hooldab kodus sügava puudega täisealist pereliiget. Puhkust hakatakse hüvitama töötasu alammäära alusel. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 670 000 eurot.

Tööelu puudutavate andmevahetus- ja andmelahendussüsteemide loomine ning arendamine (TEHIK)

Suurendamiseks teadlikkust töötingimustest ja tervislike töötingimuste kujundamise võimalustest ning parandamiseks teabe edastamist, vahendamist, töötlemist ja kättesaadavust, töötatakse välja ja/või arendatakse infotehnoloogilisi lahendusi andmekogude, elektrooniliste töövahendite või andmelahendussüsteemidena. Infotehnoloogiliste tööelu käsitlevate lahenduste väljaselgitamine, väljatöötamine, arendamine ja levitamine toetab tööandjaid töötingimuste parandamisel ja töötajaid tööturul püsimisel ning väljalangemise korral tööturule naasmisel. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 228 000 eurot.

Tegevus 1.1.4. Erivajadustega inimeste iseseisva toimetuleku ja tööalase tegevuse toetamine

Hindamis- ja nõustamisteenus saamine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on selgitada välja inimese soovid, vajadused ja võimed ning anda soovitusel sobivate sotsiaal-, haridus- ja tööturuteenusute ja eneseteostusvõimaluste kohta. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 134 000 eurot.

Kohanemiskursusel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese igapäevaelu- ja sotsiaalsete oskuste arengut ning aidata tunda õppida oma huvisid ja võimeid erialavaliku tegemiseks, luues eeldused edasiõppimiseks või võimetekohaseks rakendumiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 369 000 eurot.

Puhastus- ja koduteeninduse kursusel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning tööerakendumist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 184 000 eurot.

Pagaritöö kursusel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning tööerakendumist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 117 000 eurot.

IT klienditoe kursusel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning töölerakendumist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 162 000 eurot.

Tisleri eriala kutseõppes osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on kutseõppe kaudu toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning töölerakendumist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 149 000 eurot.

Tarkvaraarendaja eriala kutseõppes osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on kutseõppe kaudu toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning töölerakendumist või luua eeldused kõrghariduse omandamiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 18 000 eurot.

Abikoka eriala kutseõppes osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on kutseõppe kaudu toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning töölerakendumist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 118 000 eurot.

Bürootöö eriala kutseõppes osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on kutseõppe kaudu toetada inimese erialaste ja sotsiaalsete oskuste arengut, igapäevaelus võimalikult iseseisvat toimetulekut ning töölerakendumist või luua eeldused kõrghariduse omandamiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 95 000 eurot.

Toetava rehabilitatsiooniteenuse saamine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada keskuses õppivate inimeste võimalikult iseseisvat toimetulekut õppetöö ja igapäevaeluga. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 134 000 eurot.

Rehabilitatsiooniprogrammides osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese võimalikult iseseisvalt elamist, võimetekohase hariduse või tööks vajalike oskuste omandamist, võimetekohast ühiskonnaelus osalemist ning suurendada inimese valmisolekut võimetekohasele tööle asumiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 130 000 eurot.

Tööhõivealase tugiteenuse saamine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on selgitada välja inimese soovid ja vajadused, töötamist soodustavad ja takistavad tegurid ning toetada inimest tööle kandideerimisel, tööle asumisel ja töö säilitamisel. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 84 000 eurot.

Huvitegevuses osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on luua keskuse õppetöös või kaitstud töötubades osalejatele vaba aja sisuka veetmise võimalused, et soodustada nende sotsiaalsete oskuste ja meeskonnatööoskuste arengut ning tähendusliku ja tervisliku eluviisi väärtustamist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 11 000 eurot.

Õpilaskodus elamine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on võimaldada keskuse teenuste kasutajatele majutusvõimalus, kus on tagatud iseseisvaks toimetulekuks vajalik juhendamine ja füüsiline kõrvalabi. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 453 000 eurot.

Haridusvaldkonna koolitustel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada sotsiaal-, haridus- ja tööturuvaldkonna spetsialistide oskuste suurendamist vajaduspõhiste ja tulemuslike teenuste pakkumiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 13 000 eurot.

Tööturuvaldkonna koolitustel osalemine (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada sotsiaal-, haridus- ja tööturuvaldkonna spetsialistide ja tööandjate oskuste suurendamist vajaduspõhiste ja tulemuslike teenuste pakkumiseks ning erivajadusega inimeste värbamiseks. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 75 000 eurot.

Tegevus 1.1.5. Töövõime hindamine ja toetamine

Uue töövõime toetamise süsteemi eesmärk on vähenenud töövõimega inimeste täisväärtusliku elu toetamine. Uues süsteemis hinnatakse inimese töövõimet, mitte töövõimetust, uuenenud on toetuste süsteem ja teenuste valik ning süsteemi haldab Eesti Töötukassa.

Uus töövõime toetamise süsteem käivitati 2016. aastal. 2017. aasta 1. jaanuarist hindab töötukassa töövõimet ning maksab töövõimetoetust nii neile, kelle töövõime ei olnud varem hinnatud, kui neile, kellele oli Sotsiaalkindlustusameti varasema hinnanguga määratud püsiv töövõimetus. Hindamisele tulevad inimesed vastavalt isiklikule korduvekspertiisi tähtajale, üleminek kestab 2021. aasta lõpuni.

Uues süsteemis hinnatakse senise töövõimetususe asemel säilinud töövõimet. Taotluse võib esitada nii Eesti Töötukassale kui Sotsiaalkindlustusametile, töövõimet hindab töötukassa, puude raskusastet Sotsiaalkindlustusamet.

Kaitstud töötamise teenuse osutamine ning abivahendite kasutamise võimaldamine (SKA)

Sotsiaalkindlustusameti korraldatavat pikaajalist kaitstud töö teenust osutatakse vähenenud töövõimega tööealisele inimesele (alates 16. eluaastast kuni vanaduspensioni eani), kelle puhul on täidetud kõik alljärgnevad tingimused:

- on diagnoositud raske, sügava või püsiva kuluga psüühikahäire, liitpuue või nägemispuue või on läbi elanud peajuutrauma või ajukahjustust tekitava haiguse;
- on tuvastatud puuduv töövõime töövõimetoetuse seaduse alusel või on tunnustatud osaliselt (80–90%) või täielikult (100%) töövõimetuks riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel.

Pikaajalise kaitstud töö teenuse katsetamisel selgitatakse välja teenusemudeli rakendamise takistused, teenuste osutamisega seotud tegelikud kulud ja kulukomponendid. Täpsustatakse teenuse kirjeldust ja töötatakse välja hindamisvahend teenust saama suunamiseks.

Abivahenditeenus on Sotsiaalkindlustusameti pakutav teenus, millega kompenseeritakse õigustatud isikutele riigiosalus abivahendite ostmisel või üürimisel. Abivahendite kasutamise võimaldamine toetab tööealiste vähenenud töövõimega isikute võimalust vastata töövõime toetamise süsteemiga seatavatele aktiivsuse nõuetele. Vähenenud töövõimega isikutele abivahendite tagamisel hinnatakse eraldatavate abivahendite eeldatavat mahu ja funktsionaalsuse suurendamist ning seeläbi ka suuremaid kulutusi. Selle raames kujundatakse lisaks abivahendi eraldamise teenusele ka eelarve maht, mis annab ülevaate tegelikust tööealise sihtrühma abivahendite vajadusest aastaks 2021. Info on oluline 2021. aasta abivahenditeenuseks riigieelarvest eraldatud vahendite planeerimiseks.

Ühe osana abivahenditeenusest viiakse aastatel 2017–2020 ellu juht- ja abikoerte katseprojekt, mille käigus koostatakse vastav juhtkoerte koolitamise teenuse kirjeldus ning katsetatakse juht- ja abikoerte teenust. Katseprojekti käigus leitakse eksperdid, kes hakkavad edaspidi hindama juhtkoerte õppe läbimise edukust ja valmisolekut juhtkoerana tööle asumiseks.

Teenuse raames katsetatakse TAT „Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse suurendamine ja töötamise soodustamine“ raames erihoolekandeteenuste disainimudelit. Projekti käigus selgitatakse välja teenusemudeli rakendamisel tekkivad takistused, teenuste osutamisega seotud tegelikud kulud, inimese isikliku eelarve kujunemine ja kulukomponendid ning esmase toetusvajaduse hindamise instrumendi sobivus sihtrühma toetusvajaduse väljaselgitamiseks ja

edasiste otsuste tegemiseks. Katsetamise tulemuste põhjal täiendatakse erihoolekande uut teenusemudelit. Teenuse eelarve 2018. aastal on 9 262 000 eurot, millest 9 168 000 eurot rahastatakse ESF-i TAT „Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse tõstmine ja nende töötamise soodustamine“ vahenditest.

Töövõime toetamise süsteemi elluviimine (SoM)

Töövõime toetamise süsteemi elluviimine, sh spetsialistide koolitamine tööks vähenenud töövõimega inimestega, tegevusi toetava institutsioonidevahelise koostöö ja vajaliku andmevahetuse arendamine ning avalikkuse teavitamine. Tööandjate ja töötajate teadliku käitumise kujundamine töötingimuste edendamiseks. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 495 000 eurot.

Töövõime toetamise süsteemi elluviimine (SKA)

Sotsiaalkindlustusamet levitab uuest töövõime toetamise süsteemist teadlikkuse suurendamise eesmärgil infomaterjale ning korraldab infopäevi. Toimub uue töövõime toetamise süsteemi koolitus ja teavitamine. Teenuse eelarve 2018. aastal on 142 000 eurot, millest 51 000 eurot rahastatakse ESF-i TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ vahenditest.

Uut töövõime toetamise süsteemi toetavate institutsioonidevaheliste andmevahetus- ja andmelahendussüsteemide loomine ning arendamine (TEHIK)

Uue süsteemi rakendamisel on vajalik andmevahetus- ja andmelahendussüsteemide loomine ja arendamine, mis tagab andmete kiire ja õigeaegse liikumise, minimeerib andmete dubleerimist ja võimaldab nende riskasutamist. Tegevuste tulemusena on muu hulgas inimese liikumise vajadus eri asutuste vahel minimeeritud ning inimene saab kasutada ametiasutusega suhtlemisel paindlikke elektroonilisi vahendeid (nt taotlemisel). Uue töövõime toetamise süsteemi tulemuste mõõtmiseks on vaja tagada andmete kättesaadavus poliitikaanalüüsideks. Selleks arendatakse vastavaid andmepäringuid ning Sotsiaalministeeriumi statistilist andmeaita koos selleks vajaliku andmevahetuse ja andmete sidumisega. Andmete riskasutuse ja andmevahetuse arendamisel on oluline tervise infosüsteemi arendamine, sest sealne andmestik inimese terviseseisundi kohta on nii töövõime hindamise kui puude hindamise aluseks. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Töövõime süsteemi toetavad tegevused“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 100 000 eurot.

Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse tõstmine ja nende töötamise soodustamine (SoM)

Töövõimereformi sihtrühmale abivahenditeenuse ja tõlketeenuse arendamine ning teenuse korraldamine. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse tõstmine ja nende töötamise soodustamine“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 44 000 eurot.

Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale (SoM, elluviija Eesti Töötukassa)

Vähenenud töövõimega inimestele pakutakse tööturuteenuseid, mille eesmärk on vähenenud töövõimega inimeste tööturule aitamine ja seal püsimise toetamine või inimeste olemasoleva töövõime säilitamine ja parandamine. Teenust rahastatakse ESF-i TAT „Tööturuteenuste osutamine töövõimereformi sihtrühmale“ vahenditest. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 27 148 000 eurot.

Töövõimetoetuse maksmine (SoM)

Ministeerium maksab töövõimetoetuse seaduse alusel sihtotstarbelise eraldise Eesti Töötukassale. Töötukassa maksab osalise või puuduva töövõimega inimestele töövõimetoetust. Töövõimetoetuse eelarve 2018. aastal on 179 426 000 eurot.

Töövõimetuspensionäride ja osalise või puuduva töövõimega töötavate isikute eest sotsiaalmaksu maksmine (SoM)

Ministeerium maksab sihtotstarbelise eraldise Eesti Töötukassale. Töötukassa hüvitab kehtestatud kuumääralt sotsiaalmaksu äriühingule, mittetulundusühingule, sihtasutusele või füüsilisest isikust ettevõtjale töötaja eest, kes saab töövõimetuspensionari (sotsiaalmaksuseadus § 6 l 1 p 5). Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 37 001 000 eurot.

Töölase rehabilitatsiooni teenus (Astangu KRK)

Teenuse eesmärk on toetada inimese valmisolekut töötada, samuti töö leidmist ja säilitamist. Teenuse kuluks 2018. aastal on planeeritud 171 000 eurot.

Kuulmispuudega inimestele suunatud tõlketeenuste arendamine ja pakkumine (Astangu KRK)

Katseprojekti eesmärk on anda Sotsiaalministeeriumile ja kohalikele omavalitsustele alusandmed poliitika kujundamiseks, teenuste korraldamiseks vajalikud suunised viipekeele tõlketeenuse ja kirjutustõlketeenuste kättesaadavuse suurendamiseks ning toetada teenusepakkujaid teenuste arendamisel. Teenuse eelarve 2018. aastal on 114 000 eurot, millest 96 000 eurot rahastatakse ESF-i TAT „Töövõimereformi sihtrühma töövõimelisuse tõstmine ja nende töötamise soodustamine“ vahenditest.

Programmi juhtimiskorraldus

Tööturuprogrammi elluviimist ja seiret koordineerib heaolu arengukava 2016–2023 juhtkomisjon, mille ülesanded on:

- juhtida arengukava ja programmide elluviimist;
- teha programmi koostamisel ettepanekuid;
- osaleda programmi tulemusaruande hindamisel;
- täita EL-i ühtekuuluvuspoliitika perioodi 2014–2020 rakenduskava¹⁶ prioriteetse suuna nr 2 „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ ja prioriteetse suuna nr 3 „Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine“ järgmiste meetmete¹⁷ valdkondliku komisjoni¹⁸ ülesandeid:
 - lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks;
 - tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused;
 - hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puudega inimeste vajadustele vastavaks;
 - töövõime toetamise skeemi loomine ja juurutamine;
 - tööturuteenused tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks¹⁹.

Programmi eelnõu esitatakse hiljemalt iga aasta 15. veebruaril heaolu arengukava juhtkomisjonile arutamiseks. Valdkonna eest vastutav minister esitab programmi eelnõu Rahandusministeeriumile riigi eelarvestrateegia koostamiseks hiljemalt iga aasta 1. märtsil strateegilise juhtimise infosüsteemis (SJIS). Programmi eelnõu avalikustatakse pärast riigieelarve eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist (hiljemalt 1. oktoobril) Sotsiaalministeeriumi kodulehel. Programmi kinnitab valdkonna eest vastutav minister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning Sotsiaalministeerium avalikustab selle ministeeriumi kodulehel 15 tööpäeva jooksul riigieelarve Riigikogus vastuvõtmisest arvates. Programmi muudetakse vajaduse korral üks kord aastas koos vastava aasta riigieelarve seaduse muutmisega.

¹⁶ Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava <http://www.struktuurifondid.ee/rakenduskava/>

¹⁷ Ühtekuuluvuspoliitika Fondide rakenduskava meetmete nimekiri koos jõustunud õigusaktide ja seletuskirjadega <http://www.struktuurifondid.ee/struktuuritoetuse-seaduse-meetmepohised-oigusaktid-2/>

¹⁸ Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/121062014001>

¹⁹ Meetmepohised õigusaktid <http://www.struktuurifondid.ee/et/oigusaktid/meetmepohised/2014-2020>

Programmi rahastamiskava koostamisel lähtutakse riigieelarve seadusest ja selle rakendusaktidest. Rahastamiskava sisaldab kõiki allikaid (sh välisvahendeid). Programmi rahastamiskava esitatakse riigieelarve infosüsteemis (REIS).

Programmi tulud, kulud ja finantseerimistingimused on kinnitatud 2018. aasta riigieelarve seadusega. Meetmete eelarved on kinnitatud ministri liigendusega. Programmidevahelised eelarvemuudatused tehakse üks kord aastas vastava aasta riigieelarve seaduse muutmiseks. Struktuurivahenditega seotud muudatusi kajastatakse vahepealsel perioodil toetuse andmise tingimuste käskkirjades.

Programmi seire toimub vähemalt üks kord poolaastas (veebruaris ja septembris). Sotsiaalministeerium koostab igal aastal programmi rakendamise kohta tulemusaruande. Programmi täitmise esialgne tulemusaruanne esitatakse hiljemalt iga aasta 15. veebruaril heaolu arengukava juhtkomisjonile arutamiseks. Valdkonna eest vastutav minister esitab selle valdkonna arengukava tulemusaruande koosseisus Rahandusministeeriumile riigi eelarvestrateegia koostamiseks hiljemalt iga aasta 1. märtsil. Valdkonna arengukava tulemusaruanne esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks igal aastal hiljemalt 30. aprilliks.

Tööturuprogrammi programmijuht on Sotsiaalministeeriumi tööala asekancler. Programmijuhi ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava vahelise sidususe tagamine ning infovahetuse korraldamine ja komisjoni kaasamine.

Juhtkomisjoni teenindab tehniliselt Sotsiaalministeeriumi strateegia ja eelarve osakond.